

Denne artikkelen er gjengitt med velvillig tillatelse av redaktøren for Under Norefjell, Sigrid Kvisle ved Sigdal museum, 04. mai 2016.

«Mi eia spelemannshistorie Del I, av Truls Ørpen

Truls Gundersen Ørpen (1880 – 1958) lærer, spellemann og folkemusikksamler, var kanskje den som har fått størst betydning for folkemusikken i Krødsherad, han var også en ruvende person i landssammenheng, og alle som stiller med folkemusikk står i takknemlighetsgjeld til Truls Ørpen. Sønnen Tormod Ørpen har mye av hans etterlatte papirer og notater. Vi har fått låne ei notatbok der Truls Ørpen har skrevet om "mi eia spellemannshistorie». Vi har fått lov trykke dette i "Under Norefjell», men dette er ei forholdsvis lang historie og vi velger derfor dele opp denne historia over to nummer. Første halvparten kommer her.

Je får si som »Vesle-Frikk» i eventyret: Je har støtt vøri gla i å høre felelåt. Noko a de fyste je huksar va fela og spellemann'. Han gamle Anders Vinna va jamnt heime. Han far hadde ei fele ligganes, men hadde sjøl aller kømmi sei te å spella, enda felemusikk va de jevaste han visste. Deffer måtte fela fram når de kom ein

spellemann te gards. Je huksar så godt 'n Anders Vinna me fela ligganes innåt øyre og knea høgt løfta, trampanes takta, og dei fine tonane trøllbant mei for bestandi. Han Johan Kleven, sønn te mester spellemann dreiv omkring på gardan' som skomaker. De va ei høgti for mei når je såg 'n kom te gards, beranes på skreppa og lesteknippa. For de fyste va 're moro å få vara me å legge tor skreppa alt de rare ver'tøye, så når de sku reias, smørjas og sværtas va je trufast me og glante på. Han hadde så godt lag me ongar, han Johan, og på ver'ste va je åfinne frå mårå'n te kvell'n, og de va nok ofte je somna me lappeharnmar'n i handa. Men moroast a alt, de va når 'n i kvilestundine tok fram fela og spella. Etter alle matmål måtte fela fram, men aller mest moro va 're i «skreddartimen», i mørkninga, for lampa vart tent. Je veit ikkje håss de e, men den dag i dag syns je fela let best i tussmørke. Je huksar je sto jamsies 'n og såg åssen fingane prilla på brettet. Stor stas va 're når je fekk

bruke bågån me han prilla. Je drog bågån att og (ram og va svær te kar som fekk de te å late. Og 'n Johan kytte ti mei og sa at je sikkert vart spellemann.

Den fyste fela je hadde, gjorde tenestegutten, Kittil Trangen, te mei. Fela va bare ei trefløy og bågån va ei spildre me hakk i. Je saga att og fram så de dura. No viare fin musikk va 're truli ikkje. Ein dag je va sammen me 'n far ute på jordet kom ein fremmenkar gåandes førbi. De va Ola oppigarden Nore. Han og 'n far va godt kjente og han vart bedt me inn. Je måtte da fram me fela mi og spella for 'n. Han kytte svært og ga mei ei blank krone. De va mine fyste spellemannspengar.

Far hadde ei gammal fele ligganes, døm kall 'o «Støfela» etter gamle Erik Støa, som hadde ått ho for. Ho va a de gamle slaget, lita og svært høg i trøsken og nesten svart på let. Ho va laga a ein Bratterud i Numedal. Etter si ti sku 're ha vøri ei god fele. Nå hadde ho gått i handel, han far hadde

visst gitt ti kroner før 'o. Da denna fela vart sundsli, fekk 'n far fatt i ei lita fele som va laga a Jon Eriksen Helland frå Bø i Telemark. Hugu va røki sund, men Anders Katrineplass frå Redalsskaugen gjorde ny hæs (hals) på ho. Denna fela va 're je lærte min fyste slått på. Ola Vårum frå Østre Slidre i Valdres va lærer i kretsen og budde heime hos uss. Han hadde flatfele og dreiv å skulle spella. Han hadde store, gikt-brøtine fingrar og elles ikkje anlegg før så låta vart deretter.

Han va svær te hølle på og gnissa tidt og ofte. Han kunne litt a Sørensens reinlender og dreivsvært me den. Vi hadde ein tenestegutt som hette Halvor Jensen. Han hadde au hau på fela. Når Vårum begynte me flatfela si, tok vi fram den vesle Hellandfela og begynte å ta etter. De va bare nokon dagar om gjøra, så va vi begge mykkji bere ell lærer'n. Je va vel da ein sju år gammal. Anders Vinna og Johan Kleven va jamnt heime og spella. Slåttane døms surra i hugu mitt og de va 'kje lenge før je fekk

døm te på fela. Dessa to spellemennane var døm fyste læremestranane mine. De va oftast 'n Johan Kleven som streva me mei og lærte mei slåttar. Deffer va de Klevenspellet som je fyst fekk tak i, de va grett og meir beinfram. Anders Vinna spella meir gammalt spell. Han hadde vøri mykkji sammen me Knut Fosslia, Kittil Langebakke og Hans Hagen, så det vart nærast Fosslispell han brukte. Slåttane hass Anders va eldre me mange underlige tak og naturtonetrinn. Je hadde nok ikkje stort greie på slekke ting i den tia, men je hørte da forskjellen. I åtte års alderen va je kømmi så vidt at døm kunne danse etter mei. I brølloppet te Harald og Live Langebakke, som sto i Gårandplassen, spella han Johan Kleven. Han nødde mei te å spella noen dansar. De va visst almindelige danseslåttar, vals og slekt. Han far va svært te kar a mei for spellinga mi, og de va nok ei stor glee før 'n da je kom så langt at je kunne spella før han. Han va gla i sang og musikk.

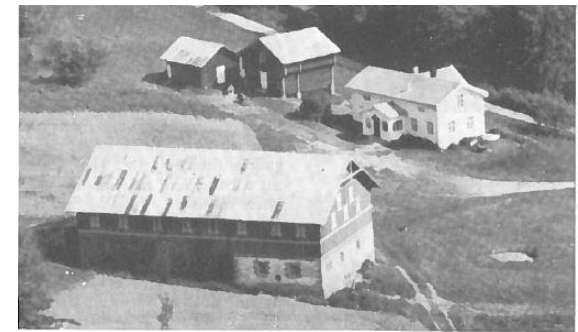
Han hadde sjøl et godt kvearmål og kunne mange gamle viser. De va stor skae at han døde så tidlig, bare 62 år. Je va mykkji borte på skule de siste fem åra 'n levde, han døde året je va færdig på lærarskul'n. (1901). Je fekk ikkje skrivi opp tonar etter hannom, så mykkji giekk i grava me han. Je har skrivi opp noen som han sang da je va liten. (Se folketonar)

De va sa mykkji meir sang blant folk den tia. Nå døm kom sammen te leik og gjestebu eller brøllop, ja likferd me, va visesong fast underhøldning. Mor te 'n far. Helge (Helga) Gunnarsdatter va frå Rønningen, og a Sortebergfølka, som frå gammalt hadde stor givnad for musikk. De e et sterkt anlegg som har følgt ætta i alle greinine. De va fleire ongdommar på min alder som spella fele her i grenda. De va fleire ongdommar på min alder som spella fele her i grenda. De va Gul Vinna, sønn te spellemann', og Gunnar Haugen. Mor hass Gunnar va syster te spellemannen Kittil Langebakke, så de flaut au spellemansblo i hass

årer. Vi tre va jamnaldringar og spella i hop iblandt, begge dessa guttane døde onge.

1 1895 gjikk je å les for presten O. P. Monrad, like etter konfermasjon bejynte je på amtsskul'n i Strømsgodset ve Drammen. Den vintern spella je ikkje, je hadde ikkje engong fela me. Vintern 1896-97 gjikk je på fortsettelsesskul'n på Olberg i Krøds-herad, heller ikkje da vart de stunder te å drive me fela. Vintern 1897 — 98 va je på ein privat møllomskole i Vikersund. Je budde hos morssyster mi, som va gift me Halvor Bratåsen og budde på Disenmoen. Den vintern hadde je vesle Hellandfela me mei. Je huksar så godt denna vintern, før da kom Wilhelm Sorteberg og kona Mari dit. Mari sku te dokter Jansen i Vikersund, han va kjent før å vara ein flink dokter. Halvor Bratåsen og Wilhelm Sorteberg va godt kjente og Wilhelm og Mari sku bu der me 'rom va i Vikersund. Je hadde au hørt Sorteber'n spella før, men nå fekk je

før alvor høre 'n. Han fæla enda på stol'n og la strengane lågare, og så vart de slått etter slått heile kvel'n ut-over. De vart nok ikkje stort me lesinga den kvel'n, men nå såg je for fyste gong inn i ei heilt ny musikkværd, og nå fysst skjønna je mi eia armod. Den som kunna spella slik!

Gården til Truls Ørpen i Krødsherad

I 1898-99 va je pa møllomskulen i Larvik, der je budde hos morbror min, lærer Olaf Syvertsen. Je hadde ikkje fela me mei, je sku prøve greie eksamen på et år, så je fekk nok stri me. Je må førtælja no som hente den vintern. Pa den andre sia ta gata budde 're em emmisær som hette

Øystein Sandsdalen, de va ingen annan enn sønn te storspellar'n Leiv Sandsdalen. Je hadde ikkje hørt gjeti han den gongen. Øystein Sandsdalen hadde nok ikkje spella så lite i ongdommen, men hadde nå lagt fela bort. Je va sammen me sønnine te Sandsdalen og døm førtælte at faren hadde fele. Han va 'kje heime og guttane strauk etter fela. De mangla strengar, men je drog ut i byen og fekk tak i nokon å sette på. De va ei fin fele, laga a Knut Ellefsen Steintjønndalen frå Bø i Telemark. A, du verden hå je spella ne'i kammerset mitt i kjellar'n! Han morbror kom ne'i, han au, og måtte prøve fela. Han kunne au litt og han lærte mei «Den halte merra» den gongen.

De vart både fysste og siste gongen je fekk prøve den fela. Emmisæren fekk veta det, og så va're slutt me moroa. Fela vart ut- lodda fekk je veta seinare. Frå 1899 — 1901 va je pa Holmestrand seminar. Je hadde da fela me. I møllomtida hadde 'n far bytta bort Hellandfela i ei skarvefele, gjort a ein bygdefelemaker. Denna

fela va blankare og sag finare ut. Han far hadde ikkje no førstend på felur, og je trudde nå fela va svært god. Styrar'n dr. Georg Fasting spurte oss om vi spella noko instrument. Je nemnte da at je fuska litt på hardingfele. Dom hadde ingen lærer i felespell da på seminaret, men Fasting fekk tak i kjærke- sangar og lærer Joh. Pedersen frå Sande, og han vart lærer'n min. Han spella almindelig fele og va ein svært allsidig musiker, som spella mange instrument. Han va 'kje så lite tå ein komponist au og har dikta fleire tonar og musikkstykkjir. Joh. Pedersen ga mei de fysste forklaringane pa note- spell. De vart nå ikkje så svære greiene je fekk lære, de va helst tonar te skulebruk. Når vi hadde drivi me detta ei stund, sa Pedersen: Nå må du spella ein slått på hardingfela di. Så måtte je spella halling og springar resten a timen. De va ein snill og gemyttelig kar, Pedersen. Han gikk som oftast å knaska på drops, ofte rota 'n fram ein tor vestelomma og ga mei au. De va

de vesle notespellet, ellså vart de ikkje noko å lære i de åra.

Tia vart opptatt me lekselesing og skulearbe'. De hente at je måtte spella på festar på seminaret. Styrar'n, dr. Fasting, syns de va moro i fela, elles va 're vel ingen som hadde stort førstend på de nasjonale felespellet, hverken blant elevar ell lærerer.

Je vart færdig me lærerskul'n sommarn 1901, han far dø om våren samma året, så de vart ei tong ti sommarn utover. I november samma året vart je tesett som lærer i Enderud og Berkkeskaugen skulekretsar. Skulen skifte på, Bergensbanen va 'kje bygd den gongen, så de va å lakke den tre — fire timars lange veigen over åsen. I Brekkebygda va 're fleire ungdommar som for og spella litt. Je vart nå reint som ein konge blant døm, og de vart ikkje så lite spelling da je va der, men noko å lære va 're ikkje. Je dreiv me mine Klevslåttar og følk der i Brekkebygda høldt mei reint før ein storspellemann, før blant de blinde e den einøgde konge. Je budde hos 'n

Erik Finnevolden og i døm lange vinterkveldan kom karar frå heile grenda dit for å få mei te å spella. Anders Bekken hette ein gutt på min alder. Bekken ligg på grensa mellom Krødsherad og Soknedalen, og hører den siste te. De va ein hendig kar og han dreiv me felearbe. Han va ein åtte dagars tid på å laga ei fele. Rett som de va kom 'n te Finnevolden for å vise fram ei ny fele. Uvøren som n va lofte 'n me snaue felune i ein rypesekk ne'over dei bratte Brekkebakkane, han lag mykkji der og høgg tømmer om vintrane. Når je meinte de va uvørent giort, svara han langt: De e'kje så fali, de e svint å gjøra ei att.

Dokter Thøresen, som va i Krødsherad den tia, va ein svært ivrig og dyktig musiker. Han va reint ein kunstnar på cello. Han fekk laga te et orkester på 13 mann. Je vart me på 1. fela og fekk på den måten god øving i notespell. Ein ting e å kunna notar, ein a 'en ting e å vara flink te å lesa og spella etter notar. Je har hatt stor nytte tå detta, før elles hadde 're

vel ikkje vørti noko a detta me oppskrivning a slåttar og tonar. Dikterpresten Anders Hovden kom som residerandes kappellan te Krødsherad så omkring 1905. Han va svært gla i harding- fela. A han fekk je låne noen hef- tur a Bjørndals «Norske slätter», som da nettopp va utkømmi. Bjørndal hadde vøri hos Hovden og lagt att noen a slätteheftene sine. Nå vart de te å studere dessa på spreng. Her sto «Sevlein», »Sandsdalen», «Bøheringen» og fleire slåttar etter Mosafinn.

De gikk litt trått i fysstninga, men ettersom je arbette me 're gikk de be're. Bjørndal har ein egen grei måte skrive opp på, som glør at du finn fram de originale og ekte slåtten. Nå sto je ikkje fast før slåttar. Bjørndal sente ut fleire heftur, så nå fekk je stilt «slättehungern» min. Telemarksspellemannen Halvor Bråten frå Hjuksebø for på den tia herover bygdene og holdt konsertar, han hadde datter si me, ho va au flink te å spella. Han hadde vøri

mykkji ilag me Lars Fykerud og spella mange slåttar etter han. De va fyste gongen je hørte detta spellet, og de greip mei sterkt. Je fekk tak i ein «patefon» frå William Johnsen og plater som Haldor Meland hadde spella inn. Meland hadde vøri hos 'n Torkjel Haugerud og fått lært fleire a de beste slåttane hass, de va slekke som «Ligangaren», «Siklebekken», «Myllargutens minne», «Huldrejentas lokketonar» o. fl. Detta ga næring te spelleløsta, som nå va brennandes. Sea fekk je innspelling a Mossafinn, Helgeland, Halvor og Gunnulv Borgen. De var ei rik ti før mei, je fekk høre nye slåttar og nytt spell og saug inn alt je kunna få Lak i. Je hadde hatt ei skarverele, men i 1908 rekk je ei ny ei frå fele maker A.E. Kleven i Kristiania, og nå vart de dobbelt så moro å spella. I pinshælla 1910 va je i brølløppet te søskenbånet mitt, lærer Ole Bråten, de sto i Kristiania. Samma dagen va 're kappleik i Møllergata 21. Je drog like frå kjærka og på kappleiken. Je visste at Sorteberg'n og 'n Harald

Snersrud frå Krødsherad skulle vara me. Salen va fullsett og på fremste benken såg je Løvland, Liestøl og Gunnar Tveiten. Blant deltakerane va Aslak Lundtveit frå Lunde, Kjetil Flatin og Eiliv Smedal frå Telemark og Okshovd fra Valdres, de va au me fleire frå Valdres og så Nordgard frå Setesdal. Martin Kleven, ein brorsønn tå A.E. Kleven va au me. Dommer va kapellmester Johan Halvorsen, komponist Catarinus Elling og Gregar Nordbø frå Bø. Eilev Smedal spella, etter mitt skjønn, best, men fekk bare 3. premie. Je sto sammen me Sorteberg'n og hørte Smedal spella. «Dø' og plage, hå go 'n e te å spella! Bågan går som ein ørm.» sa Sorteberg'n. Lundtveit fekk 1. premie, Kjetil Flatin 2. og Okshovd 4. Smedal fekk, som før nemnt, 3. Sorteberg'n gjikk de kleint me. Han fekk ikkje mål i fela si, han rista på hugu og grein når han ikkje fekk de te som 'n vilde, og han fekk bare ein ekstrapremie. Etter kappleiken va je sammen me spellemennane på et hotell i Tordenskjoldsgate.

Sorteberg'n au budde der. Je måtte da spella før 'n noen a de nye slåttane je hadde lært. Han vart veldi oppglødd før døm, je måtte låva å komma over te Sorteberg me de fysste. Je va 'kje vond å be, og dessa to-tre åra frå 1910- 12, va je mykkji sammen me han. Enten va je derover, ell så va han hos mei. På den måten fekk je tak i Sortebergspelle og slåttane hass. De va ei rik ti før mei som spellemann.

Søstersønn te Anders Hovden, lærer Rasmus Strømme, han va lærer i Grenskul'n i Krødsherad, hadde før nokon år sea vøri lærer ve Bulken i Vossabygda. Han hadde te' og me' budd i samma huset som Mosafinn, hos Sjur Saue. Han hadde hørt Mosafinn spella hver dag i døm tre åra 'n budde der, og han førlælte mykkji om han. Je fekk go' løst te å se og høre Mosafinn. Sommarn 1912, i slutten a juli, skulle Strømme reise heim te Sunnmøre, og reiste over Bergen. Han hadde tenkt sei innom Bulken å råke kjente. Je vart ikkje rekti fæli me slåttan og kunne ikkje

reise ifølge med 'n. Men nokon dagar etter drogje au vestover. Vi hadde snakka om at Strømme sku møte mei på stasjo'n. Je hadde skrivi et brevkort og sendt der je nemnte dagen je kom. Je kom te Bulken, men ingen Strømme va åse. Je vart rettleda te Lilands sanatorium, der låg brevkortet mitt, han hadde ikkje fått de. Døm hadde sett Strømme der om dagen og verten sa: »Enten finn du 'n hos 'n Styrk Lunde, eller hos 'n Sjur Saue.» Han va ikkje på nokon a døm stellune. Men etter mykkji leiting, og dugelig trøtt, fant je 'n hos Torstein Dagestad. Gla va je da je endelig fant Strømme. Je ville gjenne ha 'n me te Mosafinn, da je visste at døm va go'venner. Mosafinn kunne iblant ikkje vara så go' å komma overens me. Strømme hadde førlælt at spellemennar langveis frå, ikkje hadde fått ei tone hos 'n. Sånn va 're me ein setesdøl som hadde rest den lange veien ute å få 'n te å spella. Enda så trøtt je va, måtte je me 're samre, opp me fela. De vart ikkje så rart me spelle, men så fekk je mei litt

mat, og så va je like go' kar att. Strømme va slekk ein fiske - jon. Han vilde endeli ut på Vossevatnet om kvell 'n. Torstein Dagestad rodde, Strømme fiska og je spella så de svara i nutane. De va så veldig fint vær og lørdagskveld. Hælje-kledd ungdom drog sei ne 'over mot vatnet. De va fint å sjå, de velstelte gardane som speila sei i vatnet og guttar og jenter i de fine nasjonaldraktene. Strømme fekk ein fin laks på 6 7 merker. Vi fekk 'n te bisk dagen etter. De e den beste fisk je har smakt. Vi låg hos Dagestad, og ve 9-tia Om morran drog vi tre te Saue for å finne Mosafinn, de va enda Olsokdagen. De va me ei viss spenning je steig inn te Mosafinn. Je hadde hørt så mykkji om denna mann. De va alt to onge vossespellemenn hos 'n da vi kom. Je måtte da opp me fela mi, je hadde den- gongen ei ny og svært fin fele, ei a de siste felune som Kleven hadde gjort. Fin og blank og perlemorbustett låg ho i skrinet. Da Mosafinn fekk sjå 'o gikk de som ein ljøske over ansikte hass og han reint kjæla for ho,

snudde og såg på 'o frå alle sider. Je måtte fysst spella, og je kan ikkje anna si enn at je sjælv på hendan da je skulle te. De e så rart me 're når ein ska spella for ein som skjønner sei på 're. Je be'ynte me ein Sorteber'gangar. Mosafinn syns de va bra. De ga mei større mot da je tok te me andre slåtten, og je trur de gikk tåli godt. Vi satt i storstua på Saue. Da steig Mosafinn opp og labba ut i kammerset sitt etter fela si. —Nå eller aldri tenke je og sette i me «Å ha du 'kje hoppa, så hoppa du no», etter Mosafinnoppskriftene. De va 'kje bare før å se og høre Mosafinn je va kømmi dit, je hadde lært mei mange Mosafinnslåttar etter Bjørndals oppskrifter og vilde nå få korrigeret døm. Mosafinn gikk i sokkar, da beina hass va så trøtne. Je syns je ser 'n komma sabbande me fela i handa. Je slutta slåtten brått, Mosafinn gikk sta og sette sei og sa: «De e da besta e har haurt nokon spela den slåtten». Og så vart de slått i slått, vi spella 'røm sammen og de let som ei fele.

Bjørndal hadde gjort et godt arbe, Mosafinn gret, han trudde de aldri hadde gått an å få festa slåttane sine så godt på papiret. De gjorde vel au sitt te at je gredde de så godt, at je hadde studera spillet hass gjennom innspellte plater. Men Bjørndal e mykkji takk verd, som redda alle de gode slåttane hass frå bli glømt, no som au Mosafinn va svært gla før. Den fysste slåtten Mosafinn spella for mei, va ein vossarull. Je ska si je brukte både øyrer og auger og slåtten at sei inn i mei, så je huksa 'n da je kom heim att og skreiv 'n ne etter minnet.

Te beynne me va Mosafinn litt stiv i armen. Han hølt fela før bringa men fekk ho liksom ikkje te å ligge støtt. Han famla me 'o hit og dit, men etterhvert fant 'o sitt rette leigje og han spella sei opp. De va et sermerkt spell som je aller har hørt maken te, verken før eller sea. Mesterlig va 're, og reint og mjukt, trillene kom så lett og fint, uten å bryte melodilina. De hender ofte at spellemenn syndar mot de. Mosafinns spell va reint og

fint og vitna om høg kultur og gammal tradisjon. Innimøllom slåttane fekk vi historier om slåttar og spellemenn. Mosafinn va ein mester te å førtælja. Je glømmar ikkje at 'n førtælte om da 'n Halvor Haugan frå Telemark va hos 'n, je må førtælja den historia: Jau, han Halvor kom te meg ein dag og sa. Eg vil læra og Spela hjå deg. (Mosafinn herma etter hans noko brekande mål. Mosafinn dreiv med læregutar. Han tok 80 øre for hver slått han lærte bort.) — Å, eg kan no ikkje stort, sa eg, men så bar de te me speling. Han Halvor dundra og spela, men han hadde så tungt før å læra, så han vart alder ferdig me slåtten. Me flukta frå stova og ut i haugane og satt der og gnog, men han Halvor fekk ikkje tak i slåtten. Eg vart te'slutt lei heile traven og prøva og bli kvitt han. Eg sa: Eg skulde nødvendig ein tur opp te Hamlagrønvatnet og fiska. Eg vil vara me eg og, sa 'n Halvor. Han blei me og vilde berre spela dagen lang. Eg vil ta meg ein tur ut på Hamlagrøn og fiske, sa eg. Eg vil

vera me eg og, sa Halvor. Eg vart ikkje kvitt 'n. Då me kom ut på vatnet sa 'n Halvor: Du veit ikkje om ei kone som kunna vaska skjorta mi? Halvor Haugan va reint gjerrug av seg, han åt både rått og røti og tok inn på dei verste stel- lune, så det var ikkje under at lusa åt han. Eg va like glad med traven, eg og sa: Me kan leggja burtåt landet, så kan du stiga tor og plukka av dei fleste. Me så gjorde. Halvor vrengde av seg skjorta og satt og plukka, det var visst mange der. Eg satt og slengde med stonga og han Halvor plukka og plukka. Me reiste på stølen, men kvitt han Halvor vart eg ikkje, han vilde berre spela. Då sa eg: Eg skulde nødvendig på Vangje ein tur. Eg vil vera med eg og, sa 'n Halvor. Då me kom på Vangje sa eg: Ska me byta eit krus øl? Eg vil ha noko mat eg. sa 'n Halvor og so opna han felehuset sitt og tok fram eit halvrote egg og forde i seg. Eg spekulera koss eg skulde bli kvitt han. Eg sa: Kan du låna meg ei krona, eg skal eit snarerend på Vossastranda? Eg fekk det og for,

men eg drog ikkje dit, eg for rundt Vangsvatnet og heim etter austsida. Og han Halvor venta og venta. Då skjøna han samanhengen og vart ill. Han trega nok på krona si, sa Mosafinn. Dette va siste leveåre te Mosafinn. Sjuk va 'n og måtte kvile ei stund, men vi måtte lova og komma att.

Vi gjikk da bort te Lilands hotell og fekk oss noko i livet. Etterpå bar de bort te Mosafinn att, og vi va hoss han te seine kvelden. Han va reint i go'lag og vi fekk høre mange a de beste slåttane hass. Han spella ein svært fin seterslått, noko han hadde laga sjøl, den giikk i grava me han. Da vi skiljast sa han: Eg vil skriva til deg! Men de vart ikkje noko a. Kort ti etter vart han for alvor sjuk, nå gjikk de fort ne'over me han. Han dø i desember samma året. Je va ute i siste lita, og je e svært gla før denna turen, den e ett a mine lysaste minner frå reisene mine te vidkjetne spellemenn. Je vil tru at de ikkje e for mykji sagt når han e blitt kalla «Vestlandets Myllargut». I mange måtar

sto Mosafinn kanskje høgare hell Myllarguten når de gjalt skirt og reint spell, men han åtte kanskje ikkje Myllarn's dikterevne. Mosafinnspellet e vanskelig å etter- ligne, deffer e're så få som virkelig kan spella Mosafinn. Han spella sermerkt vossaspell, me eld og glød. De ska stor tame både me fingrar og båga te å greie de, og fint øyre attåt. Te å begynne me syns Sortebergen mindre godt om Mosafinnspellet. Me all sin kromatikk og vestlands- sveip va 're fremment før han, men da 'n vart vant me 're, kom 'n te å like de godt. De e jamt sånn, at de finaste grip dei ikkje me ein gong, de må få ti te å feste sei. De kunna hende at når je kom me ein ny Mosafinnslått te Sorteberg'n reint mislika 'n den. Men når je neste gong kom te 'n kunne han sei: Sist du va her spella 'ru ein slått som de va noko slekt som detta i og så tralla 'n ein stubb a den slåtten som 'n for mislika. Da hadde 'n kømmi etter. I 1913 va je for fyste gong i Telemark. Je hadde i lengre ti hatt hau på komma dit, men de vart

ikkje noko da. Je resste om Drammen te Skien, der je va hos søskenbånet mitt, meieristyrar Tor Bråten. Derifrå resste je me båten opp te Årnes og videre me bil te Bø. Bråten va godt kjent me spellemennane i Bø. Han hadde vøri styrar på meieriet der og hadde vori mykkji sammen me Gunulv Borgen og Kristaine og Einar Lund. Da je kom te Borgen va 're fremmen der, så je snudde igjen på tunet og gjikk te'bars te skysstasjon' Kleppen, der je hadde legd mei rom. Om kvell'n va je på kjørrgard og såg på støtta te Lars Fykerud. Tili' om marån drog je te Lund att. Gamle Lund og Einar sto akkurat og skjefta ljàane sine og sku te å slå. Da 'rom hørte at je va ein «naustmann» som jenne ville høre nokon slåttar, vart ljàane hengt bort og je vart bedt me inn. Einar spella mange fine slåttar, men da je ikkje vilde hefte 'rom bort frå ar'be, sa je far-vell og gjikk te'bars te Kleppen. Einar lova å komma dit om kvell'n hvis je va der. De va ein varm sommarsdag og sola stekte. Je låg og drog mei under ei stor bjørk

utaføre huset og tia vart lang. Ve 11 tia kom Gunnulv Borgen, han vart da me inn, så je fekk høre han au. Men je fekk ikkje lært nokon slått, og alt samma dagen reste je te'bars te Skien. De vart ikkje noen storfangst den fyste gongen je va i Telemark, men je fekk da høre spell. Et par dagar etter at je va kømmi te 'bars te Skien, hølt Telefylkets ungdomslag stemne på Ulhaugen i Gjerpen. De va au kappleik på stemne og je hadde hau te å vara me. De va vel i tidligaste laget å gje sei i kast me storspellerar, men eingong måtte vara den fyste. Je huksar ikkje alle som va me, bare noen: Kjetil Flatin, Dreng Ose, Olav Heggland og mange øst- og vesttelemarkingar som je ikkje huksar namnet på. Dommer va blant andre Gregar Nordbø frå Bø. De va ei mengd som hørte på, og je va 'kje så lite nervøs da je sku fram. De e så rart me're når ein ska frampå fyste gongen. De sku spellast 3 slåttar. Je vaelte «Gjelsviken», ein springar etter Mosafinn og 2 Sortebergslåttar, ein gangar han hadde laga sjøl og ein

gamal kryllingspringar. Den fyste slåtten klang visst ikkje viare godt. Klev- fela, som je da bruka, va heller ikkje heilt pålitelig i så store og varme rom. Heller ikkje kryllingspringaren giikk rart, men siste slåtten, Sorteberg-gangaren gredde je bra og fekk godt bifald. Men dommerane fant mei for lett, je fekk gå uten premie. Ein har godt å få sei ein dukkert iblant, de får ein te å henge i og arbe' viare. Den som spella best på denna kappleiken va den unge setesdølen Dreng Ose, og han vart da au bestemann, begge gangarane han spella va gode, men me springaren gjikk de kleint. Førresten, setesdølane kan ikkje spella springar, døm e'kj vant me're. Døm dansar berre gangar der, deffer blir døm svært hjølpeplause på springar.

De vart ikkje utdelt 1. premie, Dreng Ose fekk 2. premie og Kjetil Flatin 3. De va førresten fleire som undra sei over at je ikkje rakk opp i premierekka, deriblant Torkjell

Haugerud, som va te'stes ve kappleiken. Dagen etter sku je reise heimatt, men ti'li om morran ringte Torkjell Haugerud opp fra Porsgrunn. Han va hos politibetjent Folkestad, han ba mei komma innom. Han va blitt så gla i Sorteberggangaren og ville få lære den. Haugerud og Folkestad møtte mei på stasjo'n, vi vart hos Folkestad mest heile dagen og nå fekk je høre Haugerud før fyste gong. Je hadde hørt mykkji gjeti 'n og venta mei no veldi', no reint overnaturlig. Je va vant me Sortebergens kraftige spell og nå fekk je høre meir et puslespell, syns je. Men te meir je lydde, te meir greip de mei. De har sei så me Haugeruden, at du blir meir og meir gla' i spellet hass, te meir du lærer de å kjenne. De grov sei inn i mei før ikkje meir å slettast ut. Han vart mitt ideal. De slo mei straks at spellet hass ligna mykkji på Mosafinns spell. Han førtælte at han va 'kje så lite sammen me Mosafinn og spella konsertar sarnmen me han. Mange a Haugerudens fine modulasjonar har

'n fått fra Mosafinn. Haugerudens spell har ikkje så liten vest-landssvip, og merkar sei ut frå de reine Telemarksspellet. Han har laga si eiga form, et reinhekla

lyrisk spell, som mange a dom fremste spellemennar både på Øst- og vestland prøvar å etterligne. Vi vart hos Folkestad te ut på ehta'n. Je vart da i følge me Haugeruden te Larvik, han skulle te Stavern, der kona og datter hass og han sjøl me, låg på bad. Je va heller mismodig etter den

fyste reisa te Telemark. Je skjønnte at de va langt fram, og sette mei som mål å lære de forskjellige spell-dialekter i Telemark å kjenne. Torkjell Haugerud lærte mei holle bāgan rett, og både taka og tonane hass hadde biti sei fast i mei, og je prøvde å utnytte de i spellet. Ein syns ofte

at ein kjem fattigare heim att frå slekke reiser, men de kjem ofte etter. Etter hvert hugsar ein både de eine og de andre, og så gjør ein, uten nesten merke de, et byks i utvikllng.

Je veit ikkje fram i hassen de e me andre, men me mei har det gått i slekke bøljedalar, men framover går de. De som fer va vranngt greie, går som ingenting. De gjelt om inkje gie sei, og ein må aldri bli fornøgd me sei sjøl. Livet e stutt, men kunsta e lang, ja endelaus. Den som trur sei utlært, e gienne pa retur. Den som ska bli ein god spellemann må gjennomgå et «konservatorium». De nyttar ikkje å setta sei ve fossen ein torsdagskvell og lya etter «fossegrimmen». Auer og ører må ein bruke, sanke litt her og litt der, lye på de beste spellemenn og finne fram sjøl. Når ein så har metta sei me spell og slåttar og fått teknikken i orden, finner ein te slutt fram te si eia form, som høver for hass lynne og temera-ment. De å bli spellemann e et ut-langt lærret å bleike. Byfolk og andre, som lite veit om slekt, trur at de e me'født, de e ein stor misforståelse. De giend her som for all kunst, lære og øve trutt og Ofte og ikkje gie sei.

Felesamlinga til Truls Ørpen. Bak fra v. »Rishovdfela» laga av Erik Helland i 1861. »Prillar - Guri» laga av Erik Helland i 1865. »Ringnesfela» laga av Erik Helland i 1866. »Reistadfela» laga av Elle/ Jonsen Steintjønndalen i 1864. Fele laga av Knut Ellefsen Steintjønndalen i 1892. Fele laga av Gunnar Røstad i 1920. For-ran fra v. Fele laga av Gunnar Røstad i 1915. Fele laga av Knut Knutsen Steintjønndalen i 1930. Fele laga av Sveinung Gjøveland i 1952. Foto: »Fremtiden»

MI EIA SPELLEMANNSHISTORIE
TRULS ØRPEN

DEL II

Som vi skreiv i forrige nummer, deler vi opp spellemannshistoria til Truls Ørpen over to nummer. Her kommer siste delen, som også omfatter det han har skrevet opp om feler og felemakere. Han tar da utgangspunkt i Krødsherad og i de felene han har hatt i sitt eige.

Vinter'n 1913 laga «Fram» ungdomslag på Lunder te ein kappleik for Buskerud fylke. De møtte mange spellemennar frå Hallingdal, Anton Rund og je frå Krødsherad og nokon ifrå Lunder.

Lokale va fullstappa da kappleiken begynte. Je fekk fyste l. premien min der.

Om sommarn samma åre hølt «Fram» ein ny kappleik og da møtte 're enda fleire. De va nå au flest hallingar, men de møtte nå fire spellemennar frå Krødsherad. De va 'n Ola Skogly og 'n Olaf Kjernli, han Anton Rund og je. De va ein fin sommarsdag og de va møtt opp så mykkji folk at

bare ein del fekk plass. Glas sto åpne, så døm som sto ute fekk høre. De va noko nytt detta og folk likar støtt å sjå og høre på tevlingar. Blandt deltakarane va au ein gammal spellemann frå Lunder, Brekkan, som hadde vøri fast dansespellemann i mange år derborti. De va fysst ordinær spelling, så skulle de te slutt tevlas om ei stor søll' medalje som va oppsett a laget. Je va så heldig å få 1. premie og attåt søll' medalja.

Året etter, i 1914, laga Ytre Krøds herad ungdomslag ein kappleik på Krøderen, i lokalet »Fjordblink» (?). Her møtte 're mange hallingar, døm fire kryllingane som hadde vøri me i Lunder, attåt 'n Anders Stubberud frå Sigdal, som da hadde et stort namn som spellemann over bygdene. Da va 're au fysst ordinær spelling og etterpå tevling om ei mesterskapsmedalje. Dommerar va doktor Gunnar Løvig, født telemarking og me godt skjønn på spell, Helge Reistad frå Sigdal,

gammal spellemann, og lærer Rasmus Strømme.

Je va blitt kjent me valdrisspellemannen Ola Okshovd i 1910. Han hadde vøri ein tur i Krødsherad og spellt konsert. Je vart bedt te han og da je ikkje hadde vøri i Valdres før, tok je turen dit sommarn 1916. Je tok toget til Fagernes og sykla opp Østre Slidre. Je va innom Rudi på Heggenes, men han va i fjellet på fising, så je trefte ikkje han hverken på opp eller nedtur. Je kom te Okshovd ein lørdags-efta. Okshovd va på stølen, men kom straks etter heim. Okshovd hadde lovd nokon ungdommar og spella i ein dans i nærheta. Je vart me 'n og dansen gjikk te lyse dagen. Je hadde ikkje hørt så lite snakk om spellemannen Nils Beitohaugen i Beito. De va ein 8 km vei frå Okshovd, og om efta'n sykla vi nordover. Beitohaugen budde i ei lita fattig stue like i tre-grensa. Den gamle far hass, ein grov og storvaksen kar, og sønnen Herbrand va heime. Nils, spellemann', va på

stølen, men kom snart heim.

Je hadde ei Røstad-fele me mei. Nils Beitohaugen va ein smålåten kar. Da vi ville ha 'n te å spella, sa 'n: Å nei, je kan nok ikkje noko. Okshovd og je måtte fysst te, og etterhvert nørdest han opp, så han te slutt tok fela. Han hadde ei gammal Trondefele som let reint og fint. Han hadde et grett, men enkelt spell. Reint og skirt va 're og vitna om gammal tradisjon. Ein kunne høre at de va direkte overført frå langeleik og prillarhønn, de hadde slekk klangfarge og dām. De virka som ljom frå støl og li, der gietar-gutten blæs sine tonar på prillarhønn og lur. De va sterkt naturbønne. På sin måte va 'n noko før sei sjøl og botna i gammal tradisjon. De vart snart følksomt i den vesle Stua på Beitohaugen. Døm hadde sett spellemenn gå dit me feleskrin og nå vart både stua og tunet fullsett me folk. Ungdommen ville danse og noen drog før fatt i no å drikke på. De vart slutt me felespellet og Okshovd og je for

heim te Okshovd. De vart ikkje rart me svevn den natta hell, for ve 6 - tia om mårån drog Okshovd på arbe', og je for dæl'n ne'over te Fagernes.

1 1918 vart "Foreningen til nasjonalmusikkens fremme»

stifta i

Oslo. Grosserer Herbrand Hagen vart førmann og så be'jynte ei heil rekke landskappleikar i Oslo. Frå 1918 - 22 va 're kappleik der hvert

Truls ørpen blei bl.a. inspirert av trollfjeset i Norefjell til flere slätte komposisjoner. På dette bildet finner vi det blide trollfjeset i venstre kant av den lyse flekken i Sortebergflaget. (foto: H. Støvern)

år og je va me i dom alle, unntatt i 1921, da je va me som dommar før fysste gong. Her møttast de beste spellemennane frå Øst- og vestland, så de vart hard tevling. I 1918 fekk je fjerde premie, i 1919 trea premie og i 20 og 22 beste premie i andre gruppe, så de gjikk da framover.

Je va godt førnøgd, da mange a døm som va med va konsertspellemenn som ikkje dreiv me anna og je va ein alminnelig bygdespellemann som hadde både skule og gard og måtte drive litt me fela i fristundine.

Steingrim Haukjem, ein yngre spellemann frå Veggli i Nømmedæl, hadde fleire gångar vøri hos me: og i det store tømmeråret 1912 va han kjørekar hos mei heile vintern. Han hadde et grett og godt spell og hadde lært a 'n Steinar Gladheim frå Veggli og a Knut Dahle frå Tinn. De e ikkje lange veigen over flellet frå Veggli te Tinn og den ivrige unge Steingrim hadde før mang ein gong over der, både sommar og vinter. Knut Dahle, som hadde lært a Myllarguten, Gibøen og Luråsane, va ein snill kar som tok sei a de unge spellemennane og lærte døm slåttar. På den måten hadde Haukjem fått tak i mange a de mest særmerkete telemarkslåttane og han hadde lært sei te å bruke Dahle-

spellet og mestra de godt. Så omkring 1914

hadde je be'jynt å

skrive opp slåttar på noter. De va noko trevli

fysstanes, men litt

etter hvert blei de be're, ettersom tamen vaks.

Fela let mykkji på kammerset te

Haukjem den vintern. De va'kje

ein kveld som vi ikkje spella. Je

skreiv opp slåttar etter han og han

lærte nye a mei. De va ei god tid

før oss begge. Je fekk ei mengd

me gode Dahle-slåttar og kom te

å like de spellet. De va vel ingen

som så godt holli oppe de gamle

tradisjonsrike spellet frå gullalderen

i Telemarks spellemannshistorie

som Knut Dahle. De va'kje før

ingenting at Johan Halvorsen fekk

tak i Knut Dahle og skreiv opp

etter han. Men rart e're at han

ikkje me et ord har nemnt Dahle

i sitt førord te Halvorsens "Norske

slåtter».

Dahle-spellet og de gamle kryllingspellet lignar mykkji på hinan',

både i slåttar, takt og rytme. Vi veit at Luråsane vanka ikkje så lite her i bygda i 1830- åra og sikkert e're at kryllingspellemennan lærte mykji a dom. Knut Fosslie va da i fullt drev og andre me han. Luråsane ikkje berre ga, men tok au me sei gamle kryllingslåttar te Telemark, der døm blir brukt den dag i dag og ikkje hører te de kleinaste.

Je fekk aller høve te å råke Knut Dahle. De va så mykkji å stå i me ønnearbe' om sommarn og om vintern va're skul'n. Men i 1922 reiv je mei laus og resste te øst - Telemark, der je aldri hadde vøri før. Haukjem og je hadde sam- snakkas om å treffas i Tinn, på Sigurdsrud, og reise opp te Gunnar og Johannes Dahle, som budde ein 3 — 4 km. frå Sigurdsrud i Attrå- bygda. Bana over Meheia va nå ferdig, så vi slapp å reise den lange veigen om Vestfold og viare fram. De tok ikkje lang tid opp te Tinn- oset og så gjikk reisa me båt over Tinnsjøen opp te vassenden ve Sigurdsrud. Je budde hos to gamle

kvinnefolk som dreiv gjestgiveri der. De va ein lørdagsefta i juli je rusla dit Dahle-karane budde. Johannes va heime og je fekk høre mykkji godt spell kvelden utover. De vart avtala at je skulle komma att tidlig synda's mårran, så skulle vi setta oss te å ni-lære hinan'. Da je kom i losjiet om kvell'n va Haukjem kømmi. Vi låg på samma rommet og vi vart ligganes å prate nesten te lyse mårran. De vart noko utpå dag at vi kom oss te Johannes Dahle og da hadde han gått et ærend ut i bygda, men Gunnar va nå heime, så de blei spelling heile synda'n utover.

Stein-Gygra nede Ved fjorden ved Gigernes (Gygre-neset) i øvre Krødsherad, var også en inspirasjon for Ørpens slåttekompsisjoner.

(foto: Svein Ørpen)

Mandags mårran måtte Haukjem gie sei på heimtur og je brukte dagen te ein tur te Rjukan. Om kvell'n va je tebars te Sigurdsrud. Je kom dit ve 6-tia om kvell'n og

lakka så te Johannes Dahle att. Vi vart nå sittan 'es te langt på natt. Han lærte «Hamlegrøen» a mei og je skreiv opp "Ringjaren» etter han. Je fekk au høve te å korrigere de slåttane je hadde etter Haukjem og som han hadde lært a Knut Dahle. De synte seg at slåttane va rektig oppfatta. Haukjem e svært nøye på å få me sei alt når 'n lærer ein slått, så tradisjonen e i orden. De e ikkje no morro i ein slått dersom ein ikkje e sikker på de. Neste dag for je så heim att, førnøgd me turen. Johannes Dahle e ein tå våre fremste spellemenn for ti'a. Hass spell e fint utforma og i nøye sammenheng me de gamle tinn- dalingsspellet. Sikker og stø i tradisjonen frå storkultane i vårt nasjonale felespell. De e ikkje noko hokus-pokus me handle's- viberasjonar og skjelvetonar som mange a de såkalla konsertspelle- menn vartar opp me. De ska herme etter by-spell og flatfela før å stille et «by-innstilt» publikum te

lags. De e sikkert den store fara før hardingspellet, ein vakker dag kan de vara ein «saga blott». For hardingfela høver de ikkje me posisjonar og flatfeleteknikk. Ho har sin egen teknikk og tame. Dom som ska dømme på kappleikar må hugse og ta vare på detta. På de fyste kappleiane bruka je ei «Klevfele», men ho slo sei rein vrang i 1914, je fekk ikkje no greie på 'o. Røstad gjorde to nye løkk, men je vart ikkje førnøgd. Je kjøpte da ei ny «Røstadfele» i 1915. Den bruka je i åra frametter på landskappleikar te og me 1922. Ho va svært god te å begynne me, men ho tapte sei gjenne mot slutten. Ho va i tynnaste laget og tåla ikkje varmen. Ho va'kje rekti å stole på. I møllomti'a fekk je tak i fleire gamle «vestmannfelur», ei laga a Erik Helland og ei Ellef Jonsen Steintjønndalen frå Bø. Je hadde te å bejynne me lita tru på dessa gamle felune. Haukjem sa ofte: je skjønner mei

ikkje på dei, at du ikkje brukar dei gamle felune dine på kappleikar? 1 1925 gjorde je ein tur te Telemark før å råke spellemennar. Je tok me bana te Bø. På Gvarvsteig Gunnulv Borgen på og je vart da me te Borgen. Je hadde "Steintjønndølan» me. Her vart de spelling så de hadde skjikk. Vi spella i samfelte 2 døgn og la oss ikkje før ve 4.tia om mårran. Og gamlefela tok sei opp, så gamle Gunnulv Staurheim sa: E trur ho går «Kjempa» ein høg gang. «Kjempa» var gjort a Erik Helland og hadde vori i Sandsdalens eige. Ho kom pa «rangel» og ho vart fønni att i ei skrapbu i Oslo, der Halvor Borgen fekk tak i ho. Halvor Borgen hadde ho te han dø', deretter fekk Gunnulv Borgen ho og han brukar bare den. De e ei framifrå god og høgmealt fele. Vi vart au bedt te Staurheim, te Gunnulv. Vi satt i et kammers i bygningen og fela let godt i de rommet. De va nok sant som gamlekarane sa, han Lars Fykerud

lika så godt å spella i detta rommet. De va nok spellt mykkji her og «Steintjønndøla» lika sei au godt her. De gamle, rosemåla kubbestolane og de digre blanke tinnfata på veggane sette ein i den rette stemninga. Gunnulv Staurheim vart me te Borgen og je måtte spella mange gamle kryllingslåttar før han. Han hadde vøri sammen me «gamle-Kleven» på Kongsber'marken og hørt han spella der. Kryllingslåttane vart godt likt i Telemark og gamle Gunnulv ville gienne høre dom. Je fekk skrivi opp »Lankåkeren» etter Gunnulv Borgen for je for heimatt. De e ein gammal kryllingslått som Luråsane hadde me sei frå Krødsherad te T inn. Gunulv hadde 'n etter Knut Dahle som igjen hadde 'n etter Knut Lurås. Je va aldeles utspellte da je for frå Borgen. Je hadde spellt i telefon' te Torkjell Haugerud og han ville endeli' at Gunulv og je sku komma te han. Han ville enda'te henta oss me bil, men enda gjenne je ville

måtte je si nei, je ørka ikkje og for om kvell'n te Kongsber'.

Sommarn 1926 høldt Noregs Ungdomslag stemnet sitt på Hønefoss. De skulle samtidig vara kappleik. Norsk Spellemannslag va teslutta laget og hadde årsmøtet sitt der. «Steintjønndøla» mi va godt oppspellte og je va sjøl i nokså god trening. Je melte mei på. Der va 're ei heil høry me spellemennar frå Telemark, Setesdælen, Hallingdæl og vestlandet, så de va ei hard tevling. Dommerar va Torkjell Haugerud, Arne Bjørndal og Henrik Gjellesvik. De va me bortimot 40 i alt. Je vaelte dessa slåttane: «Fjølmannsjenta», gangar, "Raustakken», springar og «Førnesbronnen», gangar. De va ein førrederelig heta i lokalet, men gamlefela gredde sei godt, så je va vælnogd me spellinga. Fysste premie gikk te Gunnulv Borgen, Lorentz Hop og mei. Je va sjølsagt storgla' over utfallet og va derme kømmi opp i fysste rekke blandt våre mest kjente spelle-

menn.

Je tenkte nå at de sku vara slutt me spella på kappleik, men i 1929 laga Landslaget te kappleik i Oslo, da de attåt sku vara styremøte i laget, og je va styremedlem, kom je te å reise. Denna gongen hadde je me ei anna Steitjønndalsfela, laga a Knut Ellefven i 1891. Denna fela e høgare i målet enn den andre je har og fyller kanskie bere.

I Oslo var møtt fram nesten alle som hadde et namn som spellemenn. Je meldte mei inn. De kunne vara moro å prøve dessa karane. Kappleiken vart hølli Nordahl Bruns gate 21, i huset te Oslo Fylkeslag. De skulle fysst spellast før dommerane, som denna gongen va Herbrand Hagen, Torkjell Haugerud og Henrik Gjellesvik. Je vaelte da «Fossegrimen», gangar etter Knut Dahle og «Raustakken»,

springar frå Nommedæl. Je va heldi' me spellet ettersom je skjønnte. Seinare på dagen be'jynte den ordinære kappleiken og nå hadde au publikum høve te vara me. Salen va fullstappa da de tok te. Nå sku de spellast 4 nommer, deriblant ein vals. Je tok denna gongen "Ringjaren», gangar etter Knut Dahle, ein Gibø-springar, ein huldre slått frå Hallingdæl og ein huldrevals etter Steinar Gladheim. Både fela og je va i godt lag og da premielista vart opplesi, va je fysstemann på 1. premie. Dom andre va Lorentz Hop, Gunnulv Borgen og Eivind Moe. Spellemannslaget hadde sett opp ein fin pokal, »Myllargut-pokalen», som skulle vinnast to gongar. Gunnulv Borgen hadde et »napp» i den og je fekk nå et. Je regnar detta for min største seier. Je hadde aller venta å komma så høgt nokon gong. Je skulle bare ønska at 'n far hadde levd, je e sikker pa at ikkje noko i verda kunne gjort han så glad. Je va me detta kommi pa »glattisen» att, pokalen

måtte forsvarast.

1 1931 va're landskappleik i Kristiansand, men je kunne ikkje komma dit. Om våren fekk je ein hard lungebetennelse, så de sto på livet og je va'kje på lenge bra att te reise den lange veigen. Gunnulv Borgen, som møtte opp der, fekk han da te odel og eige.

1 1933 laga spellemannslaget te et landsstemne i felespell og dans i Nesbyen i Hallingdæl. Da de va morro å komma ut ein tur i den finaste tia om sommarn, tok je turen te Nes. De hadde vøri mykkji snakk om å stelle 're så at dom beste, dom som hadde minst 2 fyste premiar på landskappleik, sku spella før sei sjøl i ei mesterklasse. De blei så her, og je tenkte de sku vøri moro å vara me enda ein gong for je ga mei. Je spella denna gongen »Skuldalsbruri», gangar etter Knut Dahle, "Sortebergen», springar frå Krødsherad og »Raustakken», springar frå

Nommedæl. Je va så heldi' å bli fystemann i denna klassa, Henrik Gjellesvik kom etter på 1. premie og Arne Bjørndal fekk 2. premie.

De va slutt-stein' på mi tevling ved kappleikar. De kan vara mykkji å sei for og imot kappleikar. De avlar gjenne stri' og misunnelse mellom spellemennar. Heller ikkje e 're smakelig å premiere som på eit fe.sjå, de gir et mindreverdighetsstempel, som serlig by-folk har moro åt. Men på den andre sia trur je at dessa kappleikane aukar interessa og skjerpar spillet. Spellemennane kjem sammen og får høve te å høre de beste, og alle tøyser sei før å yte sitt fremste. Me sine mindre lyse si'er, vil je tru at kappleikane har gjort mykkji te at felespellet har gått så veldig fram som de har gjort i de siste. De har vakse fram frå dansespell te lyar- og konsertspell og har fått aktelse der det for har vøri lite på-akta. De e langt fram for heile følket lærer å akte og elske sitt eige

nasjonale instrument, hardingfela, og så viare te virkelig å skjønne vårt sermerkte nasjonale musikk-element. Ein hører mange vondord frå byfolk over at hardingfela får dette stakkars kvarteret ein gong i vikua. Dom gjør narr og spottar over ein låg sko, men ein får unskylde 'røm, døm skjønner ikkje be're. "Mot dumheta kjempar gudane forgive».

Men de gle'ar hver spellemannsjel, at de fremste a våre yngre komponistar søker te'bars te vår nasjonale usikk, serlig slåttane, dessa har vari lite påakta. De e følketonane døm har gått ut i frå, men i de siste har mange fått auge på at de e fyst og fremst i slåttane ein finn de mest ekte sermerkte. Slåttesamlingane blir den kjelda som norske komponistar må ause tor om døm ska bli kjente i »heimsmusikkverda». Da kan døm au trulig setta ein merkbar tone i de store »verdensorkester».

I de siste 15 åra har je vøri mykkji

me som dommer ve kappleikar i Hallingdæl, Nommedæl og Krødsherad. 1 1921 va je me som dommer i Oslo, i 1925 i Molde, i 1928 i Bergen, i 1930 i Drammen og i 1935 på Kongsberg. Je har ellers vøri mykkji me og spella på stemner og møter rundt omkring i by og bygd og treft sammen me mykkji »godtfølk», så je har lyse minner frå detta ar'be. Je vil serlig minnast ein »Krylling-kveld» som Bondeongdomslaget i Oslo laga te. Formann' da va Erling Bjørka, me slekt frå Krødsherad. Dette va i 1934. Det Norske Teater's sal i Bøndenes hus va fullsett. Je spella berre gamle kryllingslåttar og døm vart godt mot-tikji. Je måtte au førtælja litt om de gamle spellemennane og opp-taket te fleire a slåttane. Folk likar godt å få ei utgreiing om slekt, de gjør interessa større. Etter på sang fru Olava Nesse (datter te Amund Syvertsen, opphavelig krylling) folkeviser frå Krødsherad, a mi samling, sett ut for piano a musikk-lærer Jens Killengreen, Oslo. Ho

vart au godt mottikji. Så hølt formannen ei fin tale om Krødsherad. De va ein gild kvell, de gikk så fint alt sammen.

A andre ting som serlig har festa sei i minnet va ein sommarkveld på Sandumsetra. De va mange gjestar der og blandt døm oberst Hertzberg. Han va oppvøksi me hardingfela i Hardanger og hadde hørt »Myllaren» i sin barndom. Etter kveldsvær'n samla alle sei i ein stor sal der. Je be'jynte me 3 napoleonsmarsjar etter Mosafinn. Gamle Hertzberg gret da han hørte døm. Han hugsa barndommen og »Myllaren» som hadde spelt dom. "Myllaren» bruka å synge "Napoleons marsj» da han gikk over liane, førtælte Hertzberg.

De e førlite hardingfelemusikk i radioen. Landsfølk vil ha meir, men byfølk holli atti. Vi får tru at styresmaktine vil støtta detta rime-

lige kravet frå bygdene.

Je har i mi tid som spellemann råka ihop me mange spellemennar og je regnar dessa stundine for mine beste. Å sitte i kameratslig lag, spella og snakke om slåttar og gammal tradisjon e de morosamaste je veit. Ein hver må ha sin "hobby», de e saltet i tilværet. Musikkens skjønne kunst e ei stor lykke før den som har et åpent sinn og sans før den. Den løftar ein opp ifrå de grå hverdagsstrevet.

FELUR OG FELEMAKERAR

De felune Som vart mest bruka i Krødsherad i gammal ti, vart laga i Nommedæl, a ein Bratterud. Den fyste fela mi, »Støfela», va laga a han. Som alle de gamie felune va ho lita og rundbygd, me svært høg trøsk og aldeles svart på let. Gamle Erik Støa, sundmann' hadde vøri, hadde egd 'o. Sønn hass, Erik, som budde i Olavsbråtån, fekk 'o etter far sin, men da han for te Amerika, vat ho selt på auksjon. Slekk kom ho på »rangel» og gikk frå mann te

mann te 'n far fekk tak i 'o. Je va så liten da at je ikkje hadde be'jynt å spella, men når spellemennar som 'n Anders Vinna 'ell 'n Johan Kleven kom te gards, så måtte gamlefela fram, for felespell va de morosamaste 'n far visste. Je hugsar så væl endelikta te «Støfela». 'N Anders Vinna og 'n far hadde sitti å tura litt, 'n Anders spella og 'n far sku svinge sei litt pi gølvvet. De va om sommarn og vi budde i bryggerhuset. 'N Anders la fela frå sei på peishella og så kom 'n far te å setta sei på 'o, så ho gjikk i hundre betar. Je gret og bar mei ille før fela, men 'n far trøsta mei me at je sku få att ei som va mykkji bere og finare. Je angrar på denna gamle fela, ho sku ha vøri god au, vart de sagt. Gamle Ola Bråtan sa eingong at når 'n »Dauv - Hans» skulle spella måtte 'n allstøtt ha »Støfela». Denna »Dauv-Hans 'n» va frå Sigdæl, (oppr. fra Lyngdal) og for omkring som gån- og vøbindar. Han spella på fele, men han snakka

ikkje reint. — de e inga sak å pella, når 'n ha Støpela — sa 'n. De va trulig au bygdefølk som prøva sei i felehandverket. Va 're ein som va nevanyttig skulle han prøve å gjøra fele. De va liksom ei prøve på godt handlag. Knut Fosslia, spellemann, prøva sei ikkje så lite som felemaker og gjorde mange felur. Han prøva sei fram før å finna de beste. Han va svært nøye me ve'n. I løkket måtte 'n ha gran som lygna hadde vøri ne' i. I sargen bruka 'røm silju og te bann mest bjørk eller or. De va om å gjøra å få høgt mål i 'rom. Knut Fosslia gjorde deffer felune sine svært store. Ei hette »Rug tynna». Om ho tok ei heil tynne rug e vel uvisst, men stor va 'o, førtælte 'n Anders Vinna. De let så sterkt at døm kunna høre 'o heile hall 'mila. De finns att ei a Knut sine felur i Krødsherad. Den va hos 'n Anders Olsen på nere Skinnes. Stor va 'o og i bann hadde 'n Knut sett ein lapp me denna innskrifta: »Partepiano er mitt namn, den ska

ingen gjøra skam.» Brettet va innlagt me skjæl og farva glassbetar i bein. Anders Skinnes fekk ein målar Pettersen te å blenkje ho oppatt. Han hadde inga greie på håssen et slekt arbe' sku gjørast. Han skrapa liksågodt heile fela, måla og lakkerte 'o og skreiv Anders sitt namn me gullbokstavavar i bann. Ho vart sjølsagt øy'lagt. 'N Knut for te Amerika i 1851. Han prøva sei au me felearbe der, men fekk 're ikkje te, de va'kje rette veden. Han laga ei fele a messing, men du veit at læte vart fælt. Da Hellandslekta i Bø i Telemark tok te me sitt felearbe, vart de kjøpt felur derifrå. Dessa Hellandskarane møtte fram på Kongsbergmarken me felune sine og på den måten vart døm spredt over Østlandet. Dessa »vestmannfelune» vart sett svært høgt. Va 're noko te spellemann, så måtte 'n ha ei slekk fele. Han Helge Reistad i frå Sigdæl førtælte at da han va ein hallvokstring kom 'n Ellef Jonsen

Steintjønndalen te Sigdæl me felur og sku selja. To a dessa vart selt i Krødsherad, Anders Vinna hadde ei og 'n Torstein Råen ei. Begge to står årstalet 1864. Prisen va ein 4-5 dalar stykkji. Ellef Jonsen va innom Reistad og far te 'n Helge tinga då ei fele ta 'n. Han fekk den i 1865 og hadde 'o te i 1923, da je bytta 'o tå'n. Je fekk ho reparert a Røstad i Oslo og de va den je bruka på kappleiken på Hønefoss i 1926. Steintjønndalfelune har et reint, fint mål og e ikkje så høg mælte som felune te bror hass, 'n Erik Helland. Men arbe' står fullt på høgde me Erik sine kjente felur.

Fela etter 'n Anders Vinna vart je au ve', men je selte 'o te politibetjent Folkestad i Porsgrunn, som ikien a'henda ho te ein søll'smed Berulvsen der. 110 va akkurat lik "Reistadrela», begge e lyse i leten, me skjællagte bruer og uten belegg

omkring kantane.

Fela som 'n Torstein Råen åtte, har dattera hass, 'o Tora, i sitt eige. Ho vart gift me ein lærar Halien frå Valdres. Han e do, men enka lever etter han og bur i Kolbu, og ho har fela. De va ei svært god fele. Da de va gått gæli me »Støfela», fekk 'n far fatt i ei lita fin fele, laga a Jon Eriksen Helland frå Bø. De va ei tå dessa små smale felune som va almin'lige i den tia. Spellemann Ola Kleven hadde ått 'o. Han selte 'o te ein frå Trommald i Flø. Kleven spella i brøllopet hass og bruka veslefela. Han hadde ikkje levert 'o frå sei enda. De va ei avtale mellom Kleven og brudgommen at Kleven Sku overrekke 'n fela som gave i detta brøllopet. Kleven hølt ei tale og ga fela te brudgommen. Far te Brudgommen sa: » Herren hjelpe mei, detta e før stor ei gave». Fela va 'kje betalt og da brudgommen dø like etter, kom heile greia opp. De va kleint me Kleven, og han hadde vel ikkje rå' te å gi frå seg feleverdet, så han kom me krav

på 'o. De va på denna vesle fela je lærte døm fysste slåttane. Da Tor-kjell Haugerud i 90-åra for omkring og hølt konsertar, kom han der heim. Je va'kje testes, men 'n far førtælte at Haugerud hadde prøva fela og kytt a 'o. Han Ville tes'mers kjøpe 'o. Je hadde denna fela like te 1898. 'N far hadde ikkje noko førstand på felur og bytta 'o bort i ei ny skarvefele Som va laga a ein bygdemann. Ja, han ga ei børs og enda ti kroner i bytte. Da je vart vaksen og fekk førstand på felur, prøvde je å finne ut hå de va blitt a vesle Hellandfela. Ho hadde gått i handel te A-E. Kleven i Oslo hadde fått tak i 'o. Han hadde selt ho te ein mann som va reist te Australia. Døm e vi'farne felune. Da je va på min fysste tur i Telemark i 1912 og va hos Folkestad i Porsgrunn, spurte han om je hadde noko kjennskap te kryllingspellemann Hans Hagen. Folkestad hadde vøri sammen me han på ein Kongsbergmarken. Hans hadde da ei fele som va laga a Erik Jonsen Hel-

land i 1861. Erik Helland og Folkestad hadde vøri i lag der og Erik hadde da sagt at det va ei tå dei beste felune han hadde laga. Folkestad hadde vilja kjøpe fela tå 'n Hans, men han Ville ikkje selja 'o. Folkestad Ville gienne hatt denna fela og ba mei prøve å finne 'o og han beskreiv ho nøye. Je skreiv te sønn te Hans Hagen, Kristen, som budde i Kleven på Snarom. Han hugsa at far hass hadde att ei slekk fele, men visste ikkje hå de va blitt Nokon år etter snakka je me 'n Ola Svartebråtån om den gamle spellemann' Ole Ellewsen Rishovd i Krødsherad og spurte om åssen fele han hadde hatt. Ola trudde at de va ei Erik Helland - fele. Han hadde gitt 'o te dattersønn sin, Arne Grøslund fra ovre Eiker. Eingong de høvde sei så, drog ie innom Grøslund. Je kjente rar hass, han hadde liggi hos uss på tommerkjøring for mange kir sea. —Jau, der hang fela pa veggen, men 'n Arne Ville ikkje selja ho, da 'n hadde fått 'o tå besterar sin. De va

ikkje noko Kjøra me de, men je fekk lovnad pa fela hvis 'o nokon gong sku seljast. Et år etterpå kom 'n Emil Grøslund og sku te sviger-rar sin han gamle Ola Rishovd, som da va 85 •ar gammal. Je vart me 'n te Rishovd og hadde fela me. De vart spelling utover kvell'n og gamle Rishovd'n Satt og hørte på. Je kom da pa snakk me 'n om gamle Erik-fela hass og nemte at je hadde go' hau te eige 'o. De e ingenting je heller vil enn at du ska ha 'o,
— sa 'n gamle-Ola. Da 'n Arne Grøslund ikkje spella, så fekk je kjøpt 'o. F ela va godt bevara, men da 'o va gått opp i liminga, hadde je ho te den kjente felemaker'n Gunnar Røstad i Oslo. Han sku setta 'o istand og nå e 'o ei tå dei beste felune mine. Dom hørast så godt på lengde, dessa Erik-felune. De e bjørk i båtten på 'o og e trulig a »Hellandstubben«. De va ein vinter Erik mangla emne te bønn i felur. Han kløvde da høgge stabben, som va a bjørk, og fekk

fleire felebåttar a den. Dessa felune vart kana "Hellandstubben», før-tælte Gregar Nordbø. 1 1922 råka je sammen me 'n Ola Viksbråtån frå Sigdæl. Je hadde den gongen fleire Røstad-felur. Vi kom da te bytte felur. Han fekk ei fin, heilt sjæl-belagt Røstad-fele a mei, je fekk ei Olav Helland-fele og ei gamal fele laga a Knut Ellefsen Steintjønndalen a han. Denna siste fela va laga i 1891 og va i si ti kjøpt frå Telemark a spellemann' Brekkan i Lunder. Brekkan selte ho te 'n Ola Plassen i Brekkebygda i Krødsherad. Han bytta 'o igjen bort te 'n Gul Rund, Krødsherad. Sønn hass, spellemann Anton Rund, som da va i Amerika, sku gifte sei og far hass sendte da fela i brølloppresang. De vart ikkje noko me giiftinga, men fela hadde 'n me sei da 'n kom te'bars frå Amerika. Anton bytta fela bort te felemaker Ola Skogly, som igjen selte ho te ein på Me 'rud-skaugen i Krødsherad. Der va 'o i fleire år te 'n Ola Viksbråtån fekk tak i 'o.

Je hadde fleire gongar lagt merke te denna fela. Pa kappleiken på Krøderen i 1914 va 're, etter mi meining, inga fele som let så godt. De va rart at 'n Anton Rund selte ho, men han skjønna nok ikkje hi slags fele han hadde. Ho va nå i ustand, men Røstad stella på 'o for mei og sea har je mykkji god t bruka 'o pa kappleikar og stemner. De e ei svært stor fele, heilt belagt me perlemor, både bruir og rundt kanten. Ho har ein stor, vakker tone, me jup, mørk bas, som Knut sine felur ofte har. Je trur de ska leitas etter bere fele. I 1925 kom je te å kjøpe ei Erik Helland-fele a 'n Lars Hovden frå Telemark. Ettersom felemaker Røstad sa, hørte 'o te »Hortenkvartetten». Erik Helland laga et heilt sett: 2 felur, 1 bratsj og 1 cello. Settet hadde vori i Horten, dera' namnet. Den andre fela har kapellmester Johan Halvorsen. Han bruka ho da 'n spella solopartiet i "Fossegrimen». Bratsjen har felemaker Rudi fått tak i og celloen

ska vara i Skien. Denna Erik-fela e nokså stor, me innlagte skjæl i kantane, de vekslar me skjæl og bein. Ho e nokså lang i hæ'sjen og har skjællagte bruir og beinlagte pinnar. Tegningane ska vara gjort tå ein sjø-løytnant i Horten, førtælte Røstad. I bønn, i ne're kanten, e 're tegna ei jente som blaser på lur. Fela har deffer blitt kalla »Prillar-Guri». Ho har ein varm, stor tone og lyast godt. Basen e au svært god. Fela står på høgde me de beste Erik Helland gjorde. I 1934 va je innom Olav Helland på Notodden. Da 'n hørte at je va frå Krødsherad, spurte 'n om ei Erik som 'n Ellef Ringnes kjøpte a Kleven i 1903, ennå va i Ringnesfamiliens eige. A. E. Kleven va i beit for peng. Han rekk låne 600 kroner a 'n Ellef Ringnes mot at 'n sku skaffe ei rekti go fele. Han fekk vælja mellom ei fin fele som Kleven hadde gjort og ei Erik-fele frå 1866. Ringnes ba Kleven vælja før sei, og så vart de Erik-fela. Den låg så på Ringnes alle dessa åra, like

te 1934. Eller Ringnes va nå død, og ongene åtte fela isammen. Je skreiv te direktør Knut Ringnes, fekk fela tesendt og vi vart emge om prisen. De e et ualminnelig fint Hellandarbe' me heilt skjælbelegg. Ho e ganske godt bevara. Je fekk fele. maker Rudi i Valdres te setta 'o istand for mei og han gjorde et godt arbe'. Nå syng ho ut og har et sterkt og vakkert mål. Erik Helland sine felur e de beste som finns. De felune som 'n har gjort etter at 'n va i Kjøbenhavn e vel regna før vara de beste vi har her te lands. Je e gla over at de har lykkast mei å få tak i dessa tre felune ifrå hass beste tid. De e rart me dessa felune, dom hørast be're te lenger du kjem ifrå, og de e merke på rekti gode instrument. De e mange som hørast sterke nære ve', men blir borte når du kjem unna. De va nok nokon som laga ei og anna fele her i Krødsherad i gammal ti. Je har nemnt Knut Fossli. Den gode spellemann' Kittil Leirsplassen, som for te Amerika for mange år

sea, dreiv au me felearbe'. På Tange rud pa Modum finns de ei som han har laga. Ho ligna mykkji på Helland typen, men e noko høgare i trøsken. Ho e laga i 1880-åra. De e or i bønn, døm bruka mykkji de i gammal ti. I lokket e 're mindre fin ved, de har grove vokstar og hon-kant.

Den som har nådd høgast som felemaker i Krødsherad e 'n Ola Skogly. Han har drive me detta arbe' i ein 30 — 40 år, og har fått premiar og diplom på utstillingar. Han har laga over 100 felur, og instrumenta e spreidd vidt omkring. Han har sendt ikkje så få over te Amerika. Søskenbånet hass, 'n Halvor Humlegard har au drivi mykkji me felearbe', og e heller ikkje borte. Han får jamnt over ein god tone i felune. Men sjølv stormester'n frå Krødsherad va felemaker'n i Oslo som dø i 1910, Andreas Kristensen Kleven. Han va ein hendig kar og

dreiv me mykkji før han sette sei i Oslo og dreiv ver'ste der. Han fekk stipend a staten og va utenlands for å studere felemakeri. Han va i slutten a hundreåret og utover på 1900 talet, den mest kjente felemaker i landet. Han fekk høge utmerkingar for arbe' sitt, både her te lands og frå utlandet. Je har egd to Kleven-felur. Den fyste kjøpte je a 'n i 1908. Da Kleven dø i 1910, hadde 'n ei ny fele som ikkje va selt. Brorsønn' hass, 'n Martin Kleven, som da dreiv ver'ste, kom oppover te Krødsherad me denna fela. De va de finaste arbe' du kunna sjå. Je bytta bort den fyste og kjøpte denna. Ho va ualminnelig god. De va den je hadde da je va sammen me Sorteberg'n de siste leveåra hass. Han kytte svært a 'o og han måtte støtt bruke ho na vi va sammen. Men etter kappleiken i 1914 vart 'o reint umulig. Røstad gjorde to nye løkk, men je vart ikkje lørnøgd. Felmaker Venås frå Telemark laga så et trea lokk, nå e 'o tollig god.

A.E. Kleven va læremester for de fremste felemakerane vi har nå. I lære hoss han giikk Gunnar Røstad, Knut Rudi og Olav Helland. Foruten felur laga 'n au andre strykeinstrument, bratsj, cello o.s.b., og som reparatør va han den fremste i si tid. Den seiare så kjente Rumel — Hansen gikk au i lære hos Kleven. Han dø bare noen-og-femti år gammal. Han va au ein ganske god spellemann. Me 'n va heime i Krødsherad for han og spellemann' Kittil Leirsplassen like te Rauland før høre Myllarguten. Dom gikk da heile den lange veigen. Myllaren budde då i Kåsi og va 'kje heilt fresk. Men dom fekk 'n da te spella. Slekk spell hadde 'røm ikkje hørt før, og de fekk døm nå vel aldri høre meir, sa døm sea. Kleven ligg begrøvi i Oslo. Foreningen til nasjonalmusikkens fremme kosta ein liten stein på grava hass. De kunne vøri mykkji og mangt å skrive om Kleven, men je veit ikkje nok om 'n te de.

I be'jynsla a 1880-åra og ein 8 - 9 år utover budde 're i Krødsherad ein gammal telemarking som for omkring og spella og dreiv me felearbe' attåt. Han vart i alminnelighet kalla "Vestmann"». Fleire a guttane i Leirsplassen spella litt og han vart for de meste buanes der. De va ingen ringare hell den namngjetne spellemann' Kolsrud'n som va her i dessa åra. Ola Skogly fortælte at 'n fysst kom te far hass, Gunnar, som budde i Haugen. Kolsrud'n kom dit og spurte om 'n hadde felety? Han åtte da ikkje fele sjøl. — Jau, han hadde 'ra de—, og så tok Kolsrud'n te å spella. — Han va nok go' men je hadde ikkje sa Skogly'n større greie på 're den tia. — legg 'n te. Som sagt slo 'n sei te i bygda, han budde i Leirsplassen når 'n ikkje va pa tur. Han drog jenne ut over bygdene me fela innpakka i ei gammal skjorte. Han va innom gardane, spella litt, fekk mat og drog viare. Alle kjente "Vestmann»

og ville giene høre 'n spella. Følk hadde vel ikkje rekti førstand på spellet hass. Ilan va i si ti ein a de beste spellemennar i Telemark. Mens 'n va i Leirsplassen dreiv 'n me felearbe' og han laga mange felur. Prisen va'kje stor, vanlig ein — 15 kroner, og mange a felune hass va gode. Utstyret va så simpelt som de kunne vara. Bretta va a tre, uten sjælbelegg, pinnane va au a simplaste slaget, men sjølve feleskråtten va vælbygd og hugu fint utskøri. Re'skapen han laga dessa felune me, va au a kleinaste slag. De va ein kniv og noko a ein a'brøti ljå, detta hadde 'n bøgð og bruka som skavjern. Han hadde fleire størrelser pa felune sine, men alle va smale og høge i trøsken. Han va svært nøye me ve'n, serlig i løkket. Te bann brukte 'n or, men i løkket rektig finvøksi gran. I Dokka, hos 'n Knut, va 'n ofte og fekk materialer, førtælte 'n Gunnar Dokka. Han kom smettaneS så stilt og rolig inn gjennom døra, takka og vel-signa når 'n fekk noko, mat eller

anna. Men fekk 'n noko i hugu va 'n ikkje så smålåten. Han va eingong i Rund, hos 'n Gul, døm for me litt brennvin og Kolsrud'n var full. Da ville 'n både dragast og sløss. "Her e Kølleguten!« sa 'n. Han hadde nok ikkje vøri te å spøke me i ungdommen vart de sagt, han hadde merker laga. I 1915 kom je te å kjøpe nok ei fele a Røstad. Denna e tynnare og je bruka 'o i mange år utover te 1925. Røstad-felune e vakre og fint forseggiorte. Tonen e høg og rein. Han e vel den beste felemaker'n vi har før tia og je vil tru at felune hass blir etterspurte når 'røm får rette alder'n. Je bytta te mei et fint arbe' a 'n Olav Helland frå 'n Ola Viksbråtån i Sigdæl. Den fela e laga i 1920 og e a finaste utførelse og a utsøkte matrialer, ho e au god. I de siste åra har de stått gjetord a O. K. Venås frå Gransherad. Han hadde merker etter knivrisp fleire stellur. Han vart visst skrubbejaga frå Telemarksbygdene, men nå va 'n

gammal. De kunne vel låge opp-att når 'n vart full.

Kolsrud'n gjorde ei mengd me felur, men da døm va så billige, vart døm ikkje akta noko. De finns att nokon få her i Krødsherad. Farbror min, 'n Guttorm Sandum, som i de seinaste åra budde på Ørpen, hadde ei Kolsrud-fele som va god. A.E. Kleven laga ny hæsja på 'o. Kolsrud'n gjorde støtt så stutt hæsja at de nesten ikkje vart rom te handa. Wilhelm Sorteberg lika svært godt denna fela. Når han va på sida vår (av Krøderen) måtte 'n jamt ha tak i denna fela. Da 'n farbror død, kjøpte je denna fela a enka, så nå e 'o i mi eige. Ho e noko lang i skråtten og høgbygd, men ho let godt, og målet e syngande, me mørk sordinert bas. Gartner Hans Dyrge, f. 1867 på Ringerike hadde ei Kolsrudfele. Ho va lita me svært kort hæsja, høg i trøsken og smal i skråtten. Je huksar såvidt Kolsrud'n. Far, som

va så glad i fela, ba bestandig Kolsrud'n inn når 'n va i Ørpengrenda. Far og mor kom eingong frå Gårandplassen. Da dom kom heimover hørte 'rom så underlig fint et læte, de va gamle Kolsrud'n som satt og spella. Skauen og fuglane va tilhørerar. 'N far fekk 'n me heim. Han fekk mat, og så måtte 'n opp me fela. I Leirsplassen va 're ei jente som va lite begava. Ho vart fruktsommelig, de va gamle Kolsrud'n som va barnefaren. Han vart da borte frå bygda. Sea for han over bygdene ovom Drammen. Han rusla frå gard te gard innte døden ein dag forbarma sei over 'n. Han død på Modum, og fekk ei fattigmannsgrav der.

Foruten de gamle felune og de etter Kleven, har je tre Røstad felur. Den fyste gjorde Røstad te mei, de e ei »bastard»-fele. Dokter Thoresen fekk istand et salong-orkester i Krødsherad. For

ikkje skjemme mei ut me den »lang-hæsja» flatfela, fekk je Røstad te laga ei sterk hardingfele te mei, som de kunna brukas grovre strengar te. Han gjorde et godt arbe'. Ho e fin, både som hardingfele og te orkesterbruk. Da Klev-fela slo sei sa vrang ve kappleiken i 1914, va je innom Røstad og kjøpte mei ei ny fele, som 'n akkurat hadde laga. I 1915 kom je te å kjøpe nok ei fele tå Røstad. Denne e tynnare og je brukte den i mange år framover te 1925. Røstad-felune er vakre og fint foreggjorte. Tonen e høg og rein. Han e vel den beste felemakarn vi har før tia og je vil tru at felune hass blir etterspurte når ærøm får rette alder'n. Je bytte te me mei et fint arbe' a 'n Olav Helland frå 'n Ola Viksbråtân i Sigdæl. Den fela e laga i 1920 og e a finaste utførelse og a utsøkte materialer, ho e au god. I de sistc åra har de stått gjetord a O. K. Venås frå Gransherad. Je kjøpte ei fele tå han i 1934. Han e framifrå te å arbe'. Felune e heilstøpt og han får ein sermerkt, mjuk

klang i 'røm. Mange a spellemennan frå Telemark brukar hass felur. Han fortener den rosen han har fått. Når de kjem an på fint, mjukt mål, e 're ingen som kan stå jamnsies han. Je har hatt fleire Rudi-felur. Han arbe'r au svært godt, men har lagt sei te ein seregen form på løkkt. Dom e flate som på ei flatfele og ljø-høl som på ei slekk. Je vil tru at 'n sto sei på å bruke den gamle, prøvde giærda.

Videre skriver han at gamle Kolsrud'n fikk ei fattigmannsgrav i Modum. Dette er visstnok ikke riktig, uten at vi kan si noe mer om hvor han er gravlagt. Dersom noen av leserne finner andre feil eller unøyaktigheter så ber vi om å få melding om dette, det vil vi isåfall trykke i tidsskriftet».

Dette som Truls Ørpen har skrevet om sine opplevelser og om feler og felemakere er av uvurderlig betydning for oss og for kommende generasjoner. Det kan imidlertid forekomme feil opplysninger, kanskje spesielt i det han skriver om feler og felemakere. Vi kan nevne et par ting som er feil. Han skriver om Knut Fosslien at han reiste til Amerika i 1851. Det som sansynligvis er riktig er at han reiste i 1848. I 1849 giftet han seg for 2. gang i Amerika med Anne Kittilsdtr. Ørpen. (Sigdalslagets årbok)